

PRIENŲ GLOBOS NAMŲ SMURTO, PRIEKABIAVIMO PREVENCIJOS PRIEMONIŲ IR JŲ ATVEJŲ TYRIMO TVARKOS APRAŠAS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Smurto, priekabiavimo prevencijos priemonių ir jų atvejų tyrimo tvarkos aprašo (toliau – Tvarkos aprašas) paskirtis – padėti Prienų globos namų (toliau Tvarkos apraše – Globos namai) bendruomenei užtikrinti sveiką, saugią, užkertančią kelią smurto, priekabiavimo, prievartos apraiškoms aplinką, kuri yra psichologiškai, dvasiškai ir fiziškai saugi.

2. Tvarkos aprašas nustato smurto, priekabiavimo stebėsenos, prevencijos ir atvejų tyrimą, priemones, skirtas smurto, priekabiavimo pasireiškimo rizikai ir jų padariniams mažinti, jų įgyvendinimo tvarką.

3. Tvarkos aprašas remiasi šiais principais:

3.1. į smurtą būtina reaguoti nepriklausomai nuo jo turinio (dėl socialinės padėties, amžiaus, lyties, seksualinės orientacijos, negalės, religinės ar tautinės priklausomybės, išskirtinių bruožų ar kt.) ir formos (fizinio, psichologinio, seksualinio, ekonominio, nepriežiūros);

3.2. kiekvienas globos namų bendruomenės narys – vadovas, skyriaus vadovas, socialinis darbuotojas, individualios priežiūros darbuotojas, budintis individualios priežiūros darbuotojas, psichologas, slaugytojas, slaugytojo padėjėjas, savanoris ar kitas darbuotojas, gyventojas ar jo artimasis pastebėjęs ar sužinojęs apie smurtą, turi reaguoti ir jį stabdyti;

3.3. veiksmų turi būti imamasi visais atvejais, nepriklausomai nuo pranešančiųjų apie smurtą pareigų bei amžiaus;

3.4. konfidencialumu – tiek galimai nukentėjęs asmuo, tiek asmuo, kuris pranešė apie galimo smurto atvejį, tiek kiti su atveju susiję asmenys turi teisę į konfidencialumą;

3.5. anonimiškumu – įstaigoje sudarytos sąlygos pranešti apie galimo smurto atvejį anonimiškai;

3.6. kokybiška pagalba ir kompetencija – Globos namų darbuotojai, kurie sprendžia smurto prieš asmenį, turintį negalią, atvejį, turi turėti tinkamas kompetencijas, žinias ir įgūdžius, kad galėtų užtikrinti sėkmingą atvejo tyrimą;

3.7. prigimtinio teisingumo principu – visi asmenys, susiję su smurto atveju, turi teisę pateikti savo situacijos versiją, faktus ir įrodymus, patvirtinančius jų versiją, ir būti atstovaujami pagal įstatymą;

3.8. individualizavimo principu – priimant su nukentėjusiu asmeniu susijusius sprendimus ir (ar) teikiant pagalbą, atsižvelgiama į individualius jo poreikius ir asmenines savybes;

3.9. dalyvavimo principu – pagalbos teikimo klausimai sprendžiami kartu su nukentėjusiu asmeniu ir (ar) jo atstovais, organizacijomis, ginančiomis nukentėjusio asmens teises ir interesus.

4. Tvarkos apraše vartojamos sąvokos:

4.1. **smurtas, priekabiavimas** – veikimu ar neveikimu asmeniui daromas tyčinis fizinis, psichinis, ekonominis seksualinis, ar kitas poveikis, dėl kurio asmuo patiria fizinę, materialinę ar neturtinę žalą;

4.1.1. **fizinis smurtas, priekabiavimas**: tyčinis fizinės jėgos panaudojimas prieš asmenį - mušimas, stumdymas, griebimas už plaukų, smauginimas, daiktų mėtymas, spjaudymas, grasinimas kumščiu, užkabinėjimas ir kt.;

4.1.2. **psichologinis smurtas, priekabiavimas**: sąmoningas, tyčinis poveikis kito asmens psichikai, siekiant priversti jį paklusti smurtautojo reikalavimams - nuolatinės įtampos, streso, baimės jausmo sukėlimas, niekinimas, žeminimas, žodinė agresija, vertimas jaustis kaltu, įsitikinimų išjuokimas, gandų skleidimas, užgauliojimas, persekiojimas, manipuliavimas ir kt.;

4.1.3. **ekonominis smurtas**: finansinės priklausomybės sukūrimas - lėšų nedavimas būtiniausiems dalykams (vaistams, medicinos pagalbai), pinigų pasisavinimas ir kt.;

4.1.4. **seksualinis smurtas, priekabiavimas**: kėsینimasis ne tik į asmens gyvybę, sveikatą, kūno neliečiamumą, bet ir socialinę laisvę, asmenybės garbę ir orumą nepriimtinais veiksmais - vertimu nusirengti, santykiuoti prieš asmens valią ir kt.;

4.1.5. **asmens nepriežiūra**: nuolatinis asmeniui būtinų fizinių, emocinių ir socialinių poreikių netenkinimas ar aplaidus tenkinimas, sukeliantis žalą ar pavojų jo gyvybei, sveikatai – nepritaikyta aplinka, trūksta maisto ir drabužių, nesirūpinama sveikata, susirgus nesuteikiama pagalba, abejingumas, asmens emocinių poreikių neatliepimas ir kt.;

4.2. **smurtą, priekabiavimą patiriantis asmuo** – Globos namų gyventojas, darbuotojas, savanoris, gyventojas artimasis prieš, kurį smurtaujama, priekabiauama;

4.3. **smurtaujantis, priekabiauojantis asmuo** – Globos namų gyventojas, darbuotojas, savanoris, gyventojas artimasis inicijuojantis smurtą ar prisidedantis prie jo;

4.4. **smurto, priekabiavimo stebėtojas** – Globos namų gyventojas, darbuotojas, savanoris, gyventojas artimasis matantis ar žinantis apie smurtą priekabiavimą;

4.5. **smurto, priekabiavimo prevencija** – veikla, skirta smurto, priekabiavimo rizikai mažinti imantis Globos namų bendruomenės narių (gyventojų, administracijos atstovų, socialinio, sveikatos skyrių specialistų, kitų darbuotojų, savanorių) švietimo, informavimo ir kitų priemonių;

4.6. **smurto, priekabiavimo atvejų tyrimas** – visuma priemonių, taikomų visiems smurto dalyviams (patiriantiems, smurtaujantiems, stebėtojams), esant poreikiui įtraukiant gyventoją artimuosius, pasitelkiant kitų institucijų darbuotojus;

4.7. **smurto, priekabiavimo prevencijos ir atvejų tyrimo stebėsena** – smurto, priekabiavimo situacijos Globos namuose stebėjimas renkant, analizuojant faktus ir informaciją, svarbią šio reiškinio geresniam pažinimui bei sprendimui, reiškinio tolesnės raidos ir galimo poveikio prognozavimas.

4.8. **Smurto, priekabiavimo darbe prevencijos priemonės** – visos priemonės (techninės, organizacinės, medicinos, teisinės ir kt.), kurias įgyvendina Globos namai, siekdami sukurti tokią darbo aplinką, kurioje darbuotojas (-ai) nepatirtų priešiško, neetiško, žeminančio, agresyvių, užgaulių, įžeidžiančių veiksmų, kuriais kėsiamasi į darbuotojo (-ų) garbę ir orumą, fizinį ar psichologinį asmens neliečiamumą ar kuriais siekiama darbuotoją (-us) įbauginti, sumenkinti ar įstumti į beginklę ir bejėgę padėtį.

II. SMURTO IR PRIEKABIAVIMO PREVENCIJA

5. Smurto, priekabiavimo stebėsena, prevencija ir jo atvejų tyrimas yra svarbi Globos namų veiklos dalis, kurios planavimu, organizavimu ir stebėsena rūpinasi globos namų vadovas ir skyrių vadovai, o ją vykdo visi Globos namų bendruomenės nariai.

6. Smurto, priekabiavimo stebėseną ir prevenciją apima: psichosocialinės ir fizinės darbo aplinkos gerinimas, organizacijos kultūros ugdymas, inicijuojami ir organizuojami mokymai padalinių vadovams ir darbuotojams smurto, priekabiavimo temomis.

7. Globos namų vadovas organizuoja darbuotojams mokymus apie smurto ir priekabiavimo pavojus, prevencijos priemones, darbuotojų teises ir pareigas smurto ir priekabiavimo srityje. Mokymai organizuojami periodiškai, vykdomi ne rečiau kaip vieną kartą per 3 kalendorinius metus, privalomi visiems darbuotojams. Jeigu dėl objektyvių priežasčių darbuotojas negali juose dalyvauti, jam sudaromos sąlygos per 5 darbo dienas nuo nurodytų aplinkybių pasibaigimo susipažinti su mokymų medžiaga. Naujai priimti darbuotojai supažindinami su mokymų medžiaga ne vėliau kaip per vieną mėnesį nuo

priėmimo į darbą. Mokymų faktas fiksuojamas Globos namų kvalifikacijos tobulinimo plane.

8. Globos namų vadovas skiria atsakingą (-us) asmenį(-is), (toliau apraše - Atsakingas asmuo), į kurį (-iuos) gali kreiptis smurtą, priekabiavimą patiriantis asmuo susidūręs Globos namuose su galimomis smurto ir priekabiavimo apraiškomis, kuriuo (-iais) pasitikėtų Globos namų bendruomenės nariai ir jis (jie) turėtų žinių apie smurtą ir priekabiavimą. (PVZ.: Tokiu (-iais) asmeniu (-imis) gali būti paskirtas (-i) ir darbuotojų atstovas (-ai) – darbuotojų patikėtinis ar profesinės sąjungos narys (-iai). Taip pat tokio (-ių) asmens (-ų) paskyrimui gali būti organizuojami ir vidiniai darbuotojų rinkimai; Atsakingas (-i) asmuo (-enys) konsultuoja darbuotojus kilus konfliktui, išklauso darbuotojų nuogastavimus ir organizuoja vidinę komunikaciją, susijusią su smurto ir priekabiavimo darbe prevencija).

9. Globos namų darbuotojai, siekdami atpažinti smurto, priekabiavimo apraiškas ir tinkamai į jas reaguoti, turi turėti žinių ir įgūdžių šiose srityse:

9.1. žmogaus teisių, ypatingą dėmesį skiriant asmenų su negalia teisėms;

9.2. smurto, priekabiavimo ir jų formų, požymių atpažinimo, apimant suaugusius asmenis su negalia ir senyvo amžiaus asmenis;

9.3. smurtą, priekabiavimą ir kitą pavojingą elgesį skatinančių ar provokuojančių aplinkybių ir priežasčių bei jų šalinimo būdus;

9.4. pagalbos teikimas smurtą, priekabiavimą patyrusiam asmeniui (esant asmeniui neveiksniam jo atstovui pagal įstatymą);

9.5. reprodukcinės sveikatos, lytiškumo, lytinio švietimo, gebėjimo atpažinti netinkamus seksualinius veiksmus, seksualinę prievartą, atpažinimą ir prevenciją;

10. Bet kokios formos smurto, priekabiavimo netoleravimas, siekiant įtvirtinti aiškia įstaigos poziciją smurto, priekabiavimo atžvilgiu prisidedant prie gyventojų teisių ir teisėtų interesų įgyvendinimo, jiems saugios aplinkos kūrimo, apibrėžtas Globos namų nuostatuose, Gyventojų vidaus tvarkos taisyklėse, Globos namų darbuotojų vidaus tvarkos taisyklėse, Darbuotojų etikos kodekse, pareigybių aprašuose, sutartyse dėl socialinės globos teikimo.

11. Smurto, priekabiavimo prevencijos ir jo atvejų tyrimo tvarkos įgyvendinimą koordinuoja įstaigos vadovas ir jo paskirti darbuotojai, kurie:

11.1. surenka duomenis apie globos namuose fiksuotus pranešimus dėl smurto, priekabiavimo;

11.2. remiantis pranešimais apie smurtą, priekabiavimą planuoja prevencijos ir jų atvejų tyrimo priemones;

11.3. aptaria turimą informaciją smurto, priekabiavimo prevencijos ir atvejų tyrimo priemonių taikymo turinį su skyrių vadovais, darbuotojais, gyventojais ir kitais asmenimis, susijusiais su smurto, priekabiavimo atvejais;

11.4. teikia siūlymus Globos namų vadovui dėl smurto, priekabiavimo ir jo atvejų tyrimo priemonių įgyvendinimo Globos namuose, globos namų darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo smurto, priekabiavimo prevencijos ar atvejų tyrimo ir kitais klausimais;

11.5. teikia siūlymus Globos namų vadovui dėl Tvarkos aprašo tobulinimo.

III. SMURTO IR PRIEKABIAVIMO ATVEJŲ TYRIMAS GLOBOS NAMUOSE

12. Visais įtariamais ir realiais smurto, priekabiavimo atvejais Globos namų vadovas, skyrių vadovai, specialistai, kiti darbuotojai, savanoriai, gyventojai ir/ar jo artimieji reaguodami:

12.1. įsikiša pastebėjus smurtą, priekabiavimą – nutraukia bet kokius tokį įtarimą keliančius veiksmus;

12.2. primena smurtautojui Globos namų nuostatas ir elgesio taisykles;

12.3. esant pagalbos patiriančio smurtą, priekabiavimą asmens sveikatai ir gyvybei reikalingumui, kreipiasi į pagalbą galinčius suteikti asmenis (Globos namų darbuotojus) ar institucijas (pvz., policiją, greitąją medicininę pagalbą);

12.4. kuo skubiau informuoja Globos namų vadovą ar skyriaus vadovą, ar socialinį darbuotoją apie įtariamą smurtą, priekabiavimą;

13. Globos namų vadovas, gavęs pranešimą apie smurto ir priekabiavimo apraiškas Globos namuose ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo pranešimo gavimo dienos sudaro komisiją smurto ir priekabiavimo atvejui tirti (toliau – Komisija), o nesant tokios galimybės, paskiria asmenį pranešimui tirti (toliau kartu – tyrimą atliekantis subjektas).

14. Sudarant Komisiją, laikomasi šių sąlygų:

14.1. Komisija sudaroma iš nelyginio narių skaičiaus. Vienas iš Komisijos narių skiriamas pirmininku, į Komisijos sudėtį įtraukiamas 9 punkte nurodytas Atsakingas asmuo. Profesinė sąjunga, atstovaudama darbuotoją, į Komisijos sudėtį gali deleguoti ne mažiau kaip 1/3 Komisijos narių.

14.2. Komisijos nariai, prieš pradėdami darbą, pasirašo konfidencialumo pasižadėjimą saugoti informaciją, kuri jiems taps žinoma dėl nagrinėjamo atvejo, ir jos neatskleisti.

15. Tyrimą atliekantis subjektas tyrimą atlieka ir išvadą Globos namų vadovui pateikia per kuo trumpesnę laiką.

16. Globos namų vadovas, įvertinęs tyrimą atlikusio subjekto išvadą, priima sprendimą pritarti ar nepritarti išvadai.

17. Asmeniui, pranešusiam apie patiriamą smurtą ir priekabiavimą, taip pat asmeniui, dėl kurio elgesio buvo atliktas vidinis smurto ir priekabiavimo atvejo tyrimas, ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo Globos namų vadovo sprendimo priėmimo raštu pateikiamas minėtas sprendimas bei tyrimą atlikusio subjekto išvada arba jos išrašas, užtikrinant asmens duomenų apsaugą.

18. Darbuotojas, nesutinkantis su Globos namų vadovo sprendimu, turi teisę jį skųsti individualiems darbo ar tarnybiniais ginčams nagrinėti nustatyta tvarka.

19. Globos namų vadovas, pritaręs tyrimą atlikusio subjekto išvadai, kurioje **pripažintas** smurto ir priekabiavimo darbe fakto buvimas:

19.1. sprendžia klausimą dėl poveikio priemonės (-ių) taikymo smurtą ir priekabiavimą taikiusiam darbuotojui;

19.2. organizuoja darbuotojams seminarą, diskusiją ar mokymus konkrečiam atvejui aktualia tema arba taiko kitas prieinamas priemones įvykio eskalacijai ir galimoms pasekmėms sumažinti.

20. Globos namų vadovas, pritaręs tyrimą atlikusio subjekto išvadai, kurioje **nepripažintas** smurto ir priekabiavimo darbe fakto buvimas, laikydamasis proporcingumo principo, papildomai primena (Pvz.: siunčia el. laiškus, organizuoja seminarą, diskusiją ar mokymus) Globos namų bendruomenės nariams apie smurto ir priekabiavimo požymius, apraiškas, pagarbaus elgesio standartus ir kitus aktualius klausimus.

21. Globos namų vadovas užtikrina, kad asmenys, patyrę smurtą ir priekabiavimą, turėtų visas galimybes gauti teisinę pagalbą ir emocinę paramą. Atsižvelgiant į konkretų atvejį ir poveikį asmens emocinei sveikatai, pagalba nukentėjusiajam gali būti įvairių formų: sudaryta galimybė naudotis visų reikalingų specialistų (psichologų, psichiatrų, teisininkų ir kt.) paslaugomis, apmokėta už tų specialistų paslaugas (laikantis protingumo principo), gyventojų perkėlimas į kitą gyvenamąjį kambarį, darbuotojo perkėlimas į kitą darbo vietą (nepažeidžiant teisės aktų nuostatų), atostogų suteikimas ir kita pagalba.

22. Globos namų gyventojui smurtavus, priekabiavus ir/ar įtariamai smurtavus, priekabiavus prieš Globos namų gyventoją, socialiniai darbuotojai organizuoja individualius pokalbius su smurto dalyviais ir daro įrašus gyventojų socialinėje byloje, gyventojų socialinės veiklos lape aprašo individualius pokalbius, gyventojui sutikus, informuoja artimuosius;

23. Globos namuose esant sudėtingesniai smurto, priekabiavimo atvejui, kreipiamasi į aukštesnes pagalbą suteikti galinčias institucijas.

24. Darbuotojas, patyręs Globos namų vadovo smurtą ir priekabiavimą, turi teisę kreiptis į Prienų rajono savivaldybės merą dėl vadovo elgesio vertinimo, į Lietuvos Respublikos valstybinę darbo inspekciją prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos dėl situacijos identifikavimo ir poveikio priemonių taikymo, į individualius darbo ginčus ar tarnybinius ginčus nagrinėjančias institucijas dėl žalos atlyginimo.

IV. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

25. Globos namų vadovas vykdo prevencijos priemonių įgyvendinimo kontrolę ir užtikrina jų veiksmingumą. Jeigu nustatoma, kad taikomos prevencijos priemonės yra neveiksmingos arba sąlygos įstaigoje pasikeičia tiek, kad taikomos prevencijos priemonės tampa neaktualios, įstaigos vadovas jas peržiūri ir atnaušina.

26. Globos namų vadovas, analizuodamas gaunamų pranešimų apie smurtą ir priekabiavimą darbe turinį ir kitą informaciją (pavyzdžiui, anketinių apklausų turinį, psichologinio interviu ir testų rezultatus), užtikrina šių dokumentų konfidencialumą, jų neviešina, neperduoda tretiesiems asmenims ar kitokiu būdu jų neatskleidžia, išskyrus Lietuvos Respublikos teisės aktuose numatytus atvejus.

27. Tvarkos aprašas parengtas vadovaujantis Socialinių paslaugų priežiūros departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos paruoštomis smurto ir seksualinės prievartos prieš vaikus bei suaugusius asmenis, turinčius negalią, prevencijos rekomendacijomis socialinės globos įstaigoms, Lietuvos Respublikos vyriausiojo valstybinio darbo inspektoriaus 2024 m. gruodžio 17 d. įsakymu Nr. EV-221 „Dėl smurto ir priekabiavimo darbe prevencijos priemonių aprašo patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymu, Lietuvos Respublikos Asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatymu, kitais įstatymų įgyvendinamaisiais teisės aktais.

28. Visa informacija, susijusi su asmens duomenimis, tvarkoma laikantis Bendrajame duomenų apsaugos reglamente bei kituose teisės aktuose, reglamentuojančiuose duomenų apsaugą įtvirtintų reikalavimų.

29. Tvarkos aprašas skelbiamas Globos namų tinklalapyje www.pgn.lt.

30. Su šiuo Tvarkos aprašu supažindinami Globos namų skyrių vadovai, darbuotojai.

Parengė:

Angelė Gavelienė, Socialinio darbo skyriaus vadovė